

Zamawiający

Stowarzyszenie EKOMENA

ul. dr. J. Olszewskiego 9

07-409 Ostrołęka

Wykonawca

Andrzej Górski

Aleksander Syguła

Nazwa opracowania

**Walory ornitologiczne planowanych trzech wariantów przebiegu
zachodniej obwodnicy Ostrołęki**

Autorzy opracowania

dr Andrzej Górski
mgr inż. Aleksander Syguła

Podpis

Olsztyn, 22.06.2020 r.

Numer egzemplarza 1

Wprowadzenie, cel i zakres prac

Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad oddział w Warszawie zlecił firmie Multiconsult Polska sp. z o.o. wykonanie studium techniczno-ekonomiczno-środowiskowego z elementami koncepcji programowej wraz z materiałami do uzyskania Decyzji o Środowiskowych Uwarunkowaniach dla budowy obwodnicy Ostrołęki w ciągu drogi krajowej nr 53. Zakończenie prac przewidywane jest na jesień 2022 roku.

Zgodnie z założeniami zamówienia celem planowanej inwestycji jest:

- wyprowadzenie ruchu tranzytowego poza tereny zabudowane Ostrołęki,
- zmniejszenie oddziaływań na środowisko w sąsiedztwie istniejącej drogi krajowej nr 53 i nr 61, w tym hałasu i zanieczyszczeń,
- poprawa bezpieczeństwa drogowego w rejonie inwestycji,
- poprawa warunków ruchu (zwiększenie przepustowości, skrócenie czasu podróży),
- zapewnienie adekwatnego do współczesnych wymagań przejazdu projektowaną drogą.

W połowie kwietnia 2020 roku firma Multiconsult Polska sp. z o.o. przedstawiła do publicznej dyskusji trzy warianty przebiegu obwodnicy w celu zebrania opinii na temat ich przebiegu.

Niniejsze opracowanie przygotowano w celu oceny zaplanowanych wariantów obwodnicy Ostrołęki na podstawie walorów przyrodniczych terenów, na których ma ona przebiegać.

Zakres prac obejmował:

- inwentaryzację ornitologiczną terenu tras przebiegu trzech wariantów planowanej obwodnicy Ostrołęki,
- próbę wskazania wariantu obwodnicy o najmniejszym negatywnym wpływie na środowisko,
- wskazania znaczenia terenu przebiegu obwodnicy dla zachowania krajowej populacji kraski.

Opis wariantów przebiegu obwodnicy

Przedstawione do konsultacji społecznych warianty obwodnicy zaplanowane zostały jako łącznik dróg krajowych 53 i 61, łukiem od strony północno-zachodniej omijający Ostrołękę. Wszystkie trzy warianty prawie w całości leżą na obszarze gminy Olszewo-Borki, a tylko niewielki, kilkusetmetrowy odcinek, obejmujący połączenie obwodnicy z drogą krajową nr 53, leży w gminie Lelis.

Wszystkie warianty obwodnicy rozpoczynają się rondem łączącym obwodnicę z drogą nr 53, położonym kilkaset metrów na wschód od miejscowości Szwendrowy Most, a kończą się także rondem łączącym obwodnicę z drogą krajową nr 61, położonym pomiędzy miejscowościami Nożewo i Dobrołęka. Wariant pierwszy jest najdłuższy i liczy sobie 13641 m. Wariant drugi ma długość 13465 m, a wariant trzeci

jest najkrótszy i wynosi 13066 m. Szczegółowy przebieg wszystkich trzech wariantów można znaleźć pod adresem internetowym: <http://dk53-obwodnica-ostroleki.pl/>

W ramach inwestycji planuje się:

- budowę trasy głównej obwodnicy,
- budowę skrzyżowań i węzła projektowanej trasy z innymi drogami publicznymi,
- przebudowę istniejącego układu dróg lokalnych w rejonie inwestycji wraz z zapewnieniem dostępu do drogi dla działek terenu przyległego,
- budowę obiektów mostowych - dla przekroczenia rzeki Omulew i jej dopływów,
- budowę wiaduktu nad trasą kolejową Ostrołęka - Szczytno,
- budowę systemu odwodnienia: rowów, kanalizacji deszczowej, zbiorników retencyjnych i innych,
- budowę urządzeń ochrony środowiska: ekranów, przejść dla zwierząt; nasadzenia zieleni,
- budowę infrastruktury dla potrzeb obiektów przy drodze krajowej, w tym: sieci energetyczne, sanitarne i inne,
- przebudowę kolidujących urządzeń i sieci istniejącej infrastruktury nad- i podziemnej,
- budowę oznakowania pionowego i poziomego oraz urządzeń bezpieczeństwa ruchu drogowego.

Projektowana obwodnica będzie się składała z jednej jezdni obejmującej dwa pasy ruchu. Szerokość pasa ruchu będzie wynosiła 3,5 m. Dopuszczalny nacisk na oś będzie wynosił 115 kN/oś. Nawierzchnia drogi będzie bitumiczna. Droga będzie oddzielała ruch lokalny od ruchu tranzytowego.

Tereny, przez które planowana inwestycja ma przebiegać, stanowią mozaikę różnej wielkości kompleksów leśnych z przewagą sosny, łąk, pastwisk i gruntów ornych. Na znacznej części tego terenu zachowało się ekstensywne rolnictwo. Małe działki, tradycyjne sposoby uprawy, znaczny udział ugorów, miedz i innych siedlisk marginalnych, zabudowania, głównie niewielkich rodzinnych gospodarstw rolnych położone w sąsiedztwie lasów, to typowe elementy tutejszego krajobrazu. Taki silnie mozaikowaty typ krajobrazu sprzyja obserwowanej wysokiej różnorodności biologicznej.

Pewna część nieużytkowanych działek rolnych przeznaczana jest corocznie na indywidualną zabudowę jednorodziną. Tereny te należą do szeroko rozumianej aglomeracji Ostrołęki i jako takie, stanowią atrakcyjne obszary zabudowy jednorodzinnej. Z roku na rok coraz większy udział wśród lokalnych mieszkańców stanowią byli mieszkańcy Ostrołęki.

Wszystkie trzy warianty obwodnicy w swoim przebiegu przecinają obszar specjalnej ochrony ptaków „Dolina Omulwi i Płodownicy” PLB140005 (Natura 2000). Obszar obejmuje typowe siedliska charakterystyczne dla nizinnych bagiennych dolin rzecznych. Jest to teren chroniący rzadkie i zagrożone w skali europejskiej gatunki ptaków, które znajdują tu optymalne siedliska bytowania, rozrodu i żerowania.

Przedmiotami ochrony, dla obszaru specjalnej ochrony ptaków „Doliny Omulwi i Płodownicy”, są następujące gatunki ptaków:

1. Bocian biały *Ciconia ciconia* – 125 par lęgowych,
2. Błotniak łąkowy *Circus pygargus* – 8-11 pl,
3. Derkacz *Crex crex* – 196-215 stacjonarnych samców,
4. Żuraw *Grus grus* – 500-1100 pl,
5. Lelek *Caprimulgus europaeus* – 100 pl,
6. Kraska *Coracias garrulus* – 5-6 pl,
7. Lerka *Lullula arborea* – 400 pl,
8. Cietrzew *Tetrao tetrix tetrix* – 1 tokujący samiec,
9. Kszyk *Gallinago gallinago* – 67 tokujących samców,
10. Rycyk *Limosa limosa* – 26 pl,
11. Kulik wielki *Numenius arquata* – 46-56 pl,
12. Krwawodziób *Tringa totanus* – 5 pl,
13. Pliszka cytrynowa *Motacilla citreola* – 1-2 pl.

Metodyka opracowania i źródła danych

Do oceny wpływu analizowanej inwestycji wybrano ptaki, ponieważ są one bardzo dobrymi, powszechnie uznanymi, bioindykatorami stanu środowiska. Ptaki należą do najłatwiej wykrywalnych grup zwierząt, przede wszystkim ze względu na dzienny, otwarty tryb życia. Bardzo dobre rozpoznanie cech diagnostycznych powoduje, że są stosunkowo łatwo rozpoznawalne w warunkach terenowych. Zasadniają właściwie wszystkie typy siedlisk. Najczęściej zajmują ostatnie, najwyższe pozycje w łańcuchach pokarmowych, stąd też wszelkie zmiany na niższych poziomach szybko przekładają się na cechy populacji ptaków (przede wszystkim na liczebność) jako tzw. „organizmów szczytowych” w sieciach pokarmowych.

Szczegółową inwentaryzację ptaków występujących na poszczególnych trasach przebiegu planowanych wariantów obwodnicy Ostrołęki przeprowadzono w dniach 20 i 21 maja 2020 roku. Skupiono się głównie na kontroli gatunków o aktywności dziennej, ale w dniu 20 maja na wytypowanych wcześniej kompleksach łąk i pastwisk oraz podmokłych lasów przeprowadzono także kontrolę wieczorną, aby wykryć gatunki o aktywności zmierzchowo-świtowej. Prace terenowe ograniczono tylko do jednorazowej, trwającej łącznie dwa dni kontroli, dlatego że zlecenie na wykonanie niniejszego opracowania otrzymano

zaledwie kilka dni wcześniej. Nie kontynuowano liczeń w dalszej części sezonu lęgowego (w czerwcu), ponieważ czas przeznaczony na wykonanie niniejszej opinii w ramach konsultacji społecznych jest bardzo krótki i uniemożliwia ich przeprowadzenie, opracowanie i uwzględnienie w opracowaniu. Inwentaryzacja przeprowadzona w ramach niniejszego opracowania, nie miała na celu ustalenia kompletnej listy lęgowych gatunków ptaków występujących na trasach przebiegu poszczególnych wariantów planowanej obwodnicy, ale wydaje się wystarczająca do porównania walorów ornitologicznych poszczególnych wariantów, w celu ewentualnego wskazania wariantu o wyraźnie mniejszym negatywnym wpływie na ptaki.

Inwentaryzację oparto o badania terenowe, prowadzone w sposób uwzględniający aktualne wytyczne i metodyki, a także zgodnie z biologią poszczególnych gatunków ptaków (Chylarecki i inni 2015). Założono, że obszar do spenetrowania będzie obejmował samą planowaną drogę wraz z pasem terenu położonym po obu jej stronach, o szerokości po 200 m po każdej ze stron (łącznie pas o szerokości 400 m). W trakcie przeprowadzonej kontroli spenetrowano trasę przebiegu wszystkich trzech wariantów obwodnicy, poruszając się niezbyt szybkim marszem. Wszystkie napotkane ptaki, które stwierdzono wizualnie lub akustycznie zaznaczano na mapie.

Status ochrony gatunków zwierząt ustalono w oparciu o Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 16 grudnia 2016 roku w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (Dz. U. z 2016 poz. 2134) oraz wykazu gatunków ptaków wymienionych w Załączniku I Dyrektywy Rady 2009/147/WE w sprawie ochrony dziko żyjących ptaków, tzw. Dyrektywy Ptasiej.

Dodatkowo informacje zebrane w trakcie tegorocznej inwentaryzacji uzupełniono o dane z okresu 1987-2019, pochodzące głównie z wieloletnich prac badawczych poświęconych poznaniu różnych aspektów biologii lęgowej kraski oraz licznych obserwacji pochodzących z realizacji programów aktywnej ochrony dedykowanych temu gatunkowi. W mniejszym stopniu wykorzystano także obserwacje zebrane przy okazji realizacji programów aktywnej ochrony innych gatunków, przede wszystkim kulika wielkiego i błotniaka łąkowego, a także doraźne wyrwykowe obserwacje ptaków z tego terenu.

Wyniki i omówienie

W wyniku przeprowadzonej inwentaryzacji, łącznie na trasie przebiegu wszystkich wariantów planowanej obwodnicy Ostrołęki stwierdzono występowanie 74 gatunków ptaków. Na poszczególnych wariantach od 68 do 69 gatunków. Na trasie przebiegu wariantów nr 1 i nr 3 stwierdzono po 69 gatunków ptaków, a na trasie wariantu nr 2 - 68 gatunków. Wśród stwierdzonych tu gatunków 8 zakwalifikowano

do Załącznika I Dyrektywy Ptasiej, czyli cieszących się na terenie UE szczególną ochroną. Wszystkie te gatunki wystąpiły na trasie każdego z wariantów. Ochronie prawnej na terenie naszego kraju podlega 69 spośród stwierdzonych gatunków, przy czym 66 gatunków podlega ochronie ścisłej a 3 ochronie częściowej. Na trasie przebiegu wariantu nr 1 i nr 3 stwierdzono po 64 gatunki chronione (61 gatunków pozostających pod ochronioną ścisłą i 3 z ochroną częściową). Na trasie wariantu nr 2 jest tylko o jeden gatunek chroniony mniej, czyli 63 (odpowiednio 60 gatunków objętych ochroną ścisłą i 3 objęte ochroną częściową). W trakcie inwentaryzacji stwierdzono także 5 gatunków podlegających rygorom ochrony łowieckiej. Wszystkie one wystąpiły w każdym z planowanych wariantów (tab.1).

Tab. 1. Charakterystyka jakościowa zespołów ptaków stwierdzonych na trasie przebiegu planowanych wariantów obwodnicy Ostrołęki

	Wariant 1	Wariant 2	Wariant 3	łącznie
łącna liczba gatunków	69	68	69	74
Liczba gat. z Dyrektywy Ptasiej	8	8	8	8
Liczba gat. prawnie chronionych łącznie	64	63	64	69
Liczba gat. objętych ochroną ścisłą	61	60	61	66
Liczba gat. objętych ochroną częściową	3	3	3	3
Liczba gat. objętych ochroną łowiecką	5	5	5	5

Poszczególne warianty obwodnicy Ostrołęki charakteryzują się bardzo podobnymi (niemal identycznymi) zespołami ptaków. Różnice odnoszą się do zaledwie kilku gatunków. Jest to wynik nakładania się na znacznej długości odcinków omawianych wariantów obwodnicy na siebie. Ponadto jeżeli poszczególne planowane warianty mają odmienny przebieg to są położone w niedalekim sąsiedztwie, a więc przebiegają przez podobne siedliska charakteryzujące się zbliżonym składem awifauny. Szczegółowe listy gatunków stwierdzonych na trasach przebiegu poszczególnych wariantów przedstawia tabela 2.

Tab. 2. Lista gatunków ptaków stwierdzonych na poszczególnych wariantach planowanej obwodnicy Ostrołęki wraz z ich statusem ochronnym

Gatunek	Status ochrony			Występowanie		
	Dyrekt. Ptasia	Ochrona prawna	Ochrona łowiecka	Wariant 1	Wariant 2	Wariant 3
Gągoł <i>Bucephala clangula</i>		ściśła		+	+	
Krzyżówka <i>Anas platyrhynchos</i>			+	+	+	+
Przepiórka <i>Coturnix coturnix</i>		ściśła		+	+	+
Bażant <i>Phasianus colchicus</i>			+	+	+	+
Kuropatwa <i>Perdix perdix</i>			+	+	+	+
Siniak <i>Columba oenas</i>		ściśła		+	+	
Grzywacz <i>Columba palumbus</i>			+	+	+	+
Sierpówka <i>Streptopelia decocto</i>		ściśła		+	+	+
Jerzyk <i>Apus apus</i>		ściśła		+	+	+
Kukułka <i>Cuculus canorus</i>		ściśła		+	+	+
Derkacz <i>Crex crex</i>	+	ściśła		+	+	+
Żuraw <i>Grus grus</i>	+	ściśła		+	+	+
Czajka <i>Vanellus vanellus</i>		ściśła		+	+	+
Krwawodziób <i>Tringa totanus</i>		ściśła		+	+	+
Słonka <i>Scolopax rusticola</i>			+	+	+	+
Bocian biały <i>Ciconia ciconia</i>	+	ściśła		+	+	+
Myszołów <i>Buteo buteo</i>		ściśła		+	+	+
Dudek <i>Upupa epops</i>		ściśła		+	+	+
Krętogłów <i>Jynx torquilla</i>		ściśła		+	+	+
Dzięcioł zielony <i>Picus viridis</i>		ściśła		+	+	+

Dzięcioł czarny <i>Dryocopus martius</i>	+	ściśła		+	+	+
Dzięcioł duży <i>Dendrocopus major</i>		ściśła		+	+	+
Kraska <i>Coracias garrulus</i>	+	ściśła		+	+	+
Zimorodek <i>Alcedo atthis</i>		ściśła		+	+	+
Wilga <i>Oriolus oriolus</i>		ściśła		+	+	+
Gąsiorek <i>Lanius collurio</i>	+	ściśła		+	+	+
Srokosz <i>Lanius excubitor</i>		ściśła		+	+	+
Sójka <i>Garrulus glandarius</i>		ściśła		+	+	+
Sroka <i>Pica pica</i>		częściowa		+	+	+
Kawka <i>Corvus monedula</i>		ściśła		+	+	+
Kruk <i>Corvus corax</i>		częściowa		+	+	+
Wrona <i>Corvus cornix</i>		częściowa		+	+	+
Sosnówka <i>Periparus ater</i>		ściśła				+
Czubatka <i>Lophophanes cristatus</i>		ściśła				+
Sikora uboga <i>Poecile palustris</i>		ściśła		+	+	+
Modraszka <i>Cyanistes caeruleus</i>		ściśła		+	+	+
Bogatka <i>Parus major</i>		ściśła		+	+	+
Lerka <i>Lullula arborea</i>	+	ściśła		+	+	+
Skowronek <i>Alauda arvensis</i>		ściśła		+	+	+
Zaganiacz <i>Hippolais icterina</i>		ściśła		+	+	+
Łozówka <i>Acrocephalus palustris</i>		ściśła		+	+	+
Trzciniak <i>Acrocephalus arundinaceus</i>		ściśła				+
Oknówka <i>Delichon urbicon</i>		ściśła		+	+	+

Dymówka <i>Hirundo rustica</i>		ściśła		+	+	+
Świstunka leśna <i>Phylloscopus sibilatrix</i>		ściśła		+	+	+
Piecuszek <i>Phylloscopus trochilus</i>		ściśła		+	+	+
Pierwiosnek <i>Phylloscopus collybita</i>		ściśła		+	+	+
Kapturka <i>Sylvia atricapilla</i>		ściśła		+	+	+
Gajówka <i>Sylvia borin</i>		ściśła		+	+	+
Piegża <i>Sylvia curruca</i>		ściśła		+	+	+
Ciarniówka <i>Sylvia communis</i>		ściśła		+	+	+
Pełzacz leśny <i>Certhia familiaris</i>		ściśła		+	+	+
Strzyżyk <i>Troglodytes troglodytes</i>		ściśła		+	+	+
Szpak <i>Sturnus vulgaris</i>		ściśła		+	+	+
Słowiak szary <i>Luscinia luscinia</i>		ściśła		+	+	+
Pleszka <i>Phoenicurus phoenicurus</i>		ściśła				+
Kopciuszek <i>Phoenicurus ochruros</i>		ściśła		+	+	+
Białorzotka <i>Oenanthe oenanthe</i>		ściśła		+	+	+
Paszkot <i>Turdus viscivorus</i>		ściśła		+	+	+
Śpiewak <i>Turdus philomelos</i>		ściśła		+	+	+
Kos <i>Turdus merula</i>		ściśła		+	+	+
Kwiczot <i>Turdus pilaris</i>		ściśła		+	+	+
Mazurek <i>Passer montanus</i>		ściśła		+	+	+
Pliszka siwa <i>Motacilla alba</i>		ściśła		+	+	+
Zięba <i>Fringilla coelebs</i>		ściśła		+	+	+
Dziwonia <i>Erythrura erythrura</i>		ściśła				+

Dzwoniec <i>Chloris chloris</i>		ściśła		+	+	
Makolągwa <i>Linaria cannabina</i>		ściśła		+		
Szczygieł <i>Carduelis carduelis</i>		ściśła		+	+	+
Kulczyk <i>Serinus serinus</i>		ściśła		+	+	
Potrzeszcz <i>Emberiza calandra</i>		ściśła		+	+	+
Ortolan <i>Emberiza hortulana</i>	+	ściśła		+	+	+
Trznadel <i>Emberiza citrinella</i>		ściśła		+	+	+
Potrzos <i>Emberiza schoeniclus</i>		ściśła		+	+	+

Tereny Równiny Kurpiowskiej, bezpośrednio od strony północnej przylegające do Ostrołęki stanowią największą krajową ostoję lęgową kraski. Sytuacja tej ostoi ma kluczowe znaczenie dla zachowania tego gatunku w awifaunie krajowej, gdyż skupia ona ok. 90% populacji krajowej gatunku. Jest wysoce prawdopodobne, że realizacja, któregoś z zaplanowanych wariantów obwodnicy Ostrołęki doprowadzi do zaniku tej populacji, co będzie jednoznaczne z wymarciem tego gatunku w Polsce.

Tradycyjne krajobrazy wiejskie zachowane w tej części mezoregionu Równiny Kurpiowskiej, powstałe w wyniku wieloletnich (długotrwałych) oddziaływań ekstensywnego rolnictwa stanowią sprzyjające siedlisko dla kraski. Ekstensywne praktyki rolnicze są wciąż obecne na tym terenie. Szczególnie ważne są szeroko stosowane sposoby uprawy z zastosowaniem niskich dawek nawozów sztucznych i chemicznych środków ochrony roślin, czy też technologie uprawy bez wykorzystania degradującego glebę polowego sprzętu ciężkiego. Jest to szczególnie korzystne dla zachowania lokalnej wysokiej różnorodności biologicznej. Korzystnie na biologiczną różnorodność wpływa także znaczna różnorodność siedlisk, które tworzą charakterystyczny mozaikowaty krajobraz. Obserwujemy tu duże rozdrobnienie gruntów z licznymi miedzami, szpalerami, czy alejami lub też kępami zadrzewień śródpolnych, bądź krzewów oraz fragmentami pozostałości naturalnych ekosystemów w postaci oczek wodnych czy śródpolnych torfowisk, a także ugorami w różnym stadium sukcesji. W terenie tym nadal występują liczne, związane z uprawami zespoły tzw. chwastów polnych. To nie tylko tradycyjny element krajobrazu wsi kurpiowskiej. Wywierają one istotny wpływ na różnorodność ekosystemów rolnych, dostarczając schronienia i pożywienia wielu gatunkom zwierząt. W Polsce nie nauczyliśmy się jeszcze z należyтым szacunkiem traktować przyrody

terenów rolniczych. Obszary rolne (szczególnie te ekstensywnie użytkowane) są miejscem bytowania wielu gatunków ptaków, które już nie występują lub są bardzo rzadkie na zachodzie Europy.

Kraska ze względu na charakterystyczny, dobrze rozpoznawalny wygląd jest gatunkiem flagowym dla tradycyjnego krajobrazu rolniczego. Kraska jest również tak zwanym gatunkiem osłonowym. Oznacza to, że chroniąc jej tereny żerowiskowe i miejsca gniazdowania chroni się wiele rzadkich gatunków roślin i zwierząt, które wykazują podobne preferencje siedliskowe. W naszych warunkach są to przede wszystkim siedliska muraw napiaskowych oraz ekstensywnych pastwisk. Wśród zwierząt podobne jak kraska wymagania siedliskowe wykazuje wiele gatunków owadów: prostoskrzydłe, trzmiele i pszczoły samotnice, motyle, chrząszcze. Z ptaków w sąsiedztwie kraski często spotykamy dudka, dzięcioła zielonego, krętogłowa, przepiórkę, lerkę, świergotka polnego, ortolana, czy też gąsiora. W naszych warunkach siedliska tego typu nie są rozpowszechnione, a dodatkowo często ulegają sukcesji lasu lub są celowo zalesiane, znajdują się w regresie, stąd też zmniejszanie się liczebności i zasięgu występowania gatunków zwierząt z nimi związanych.

Kraska została wymieniona w Polskiej czerwonej księdze zwierząt osiągając status gatunku skrajnie zagrożonego. W Polsce należy do gatunków podlegających ochronie ścisłej, wymagających działań ochrony czynnej. Zaliczona została do tzw. gatunków strefowych, wokół gniazd których tworzy się strefy ochronne. Strefa ochronna dla kraski obowiązuje w ciągu całego roku i obejmuje obszar o promieniu 50 m od gniazda. Kraska została wymieniona w Załączniku I Dyrektywy Ptasiej UE, czyli należy do gatunków, które powinny być chronione poprzez ochronę ich siedlisk.

Od kilku lat kurpiowska populacja kraski objęta jest programem aktywnej ochrony realizowanym przez Ogólnopolskie Towarzystwo Ochrony Ptaków z funduszy Centrum Koordynacji Programów Środowiskowych (CKPŚ). W ramach aktualnie realizowanej, ostatniej edycji „Projektu ochrony kraski”, na terenie gminy Olszewo-Borki zainstalowano 54 czatownie dla kraski. Z tego 9 nad Piasecznicą w okolicy Szwendrowego Mostu i Antoń oraz 45 w dolinie Omulwi w okolicy Białobrzegu Bliższego. Wybrano też wstępne lokalizacje dla przygotowanych do powieszenia po sezonie lęgowym (wrzesień br.) 30 budek lęgowych dla krasek. Większość z nich zostanie powieszona w dolinie Omulwi w okolicy Białobrzegów.

Otwarte, zajęte przez tradycyjne, ekstensywne rolnictwo krajobrazy stanowią pokusę dla projektantów, wprowadzania małym kosztem, bez oglądania się na względy przyrodnicze, różnego rodzaju inwestycji. Bardzo rzadko dostrzega się wysokie walory przyrodnicze tych terenów, które przegrywają często z tzw., ważnymi względami społecznymi. Teren, na którym zaplanowano omawiane trzy warianty obwodnicy dla niefachowca nie robi wrażenia cennego przyrodniczo. Dlatego

też przestrzegamy przed zbyt pochopnym, nie poprzedzonym pogłębionymi studiami nad siedliskami, florą i fauną tego terenu, podejmowaniem decyzji inwestycyjnych.

Uwagi końcowe

1) W niniejszym opracowaniu nie zamierzamy się wypowiadać na temat skutków społecznych, czy też ekonomicznych wykonania planowanej inwestycji. Skupiamy się wyłącznie na skutkach przyrodniczych.

2) Przeprowadzenie inwestycji na tym terenie (drogi techniczne, infrastruktura towarzysząca, parkingi dla sprzętu, magazyny materiałów i inne) spowodują w znacznej mierze zniszczenie otwartego krajobrazu i pozbawienie go jego wyjątkowych, omówionych wcześniej cech.

3) W znacznym stopniu zostaną bezpowrotnie zniszczone rzadkie, zachowane tu na znacznych powierzchniach, siedliska roślinne, które tworzą się w wyniku długoletniego, ekstensywnego użytkowania, głównie pastwiskowego (wypasanie przez różnorodny zespół zwierząt domowych: bydło, konie, owce, gęsi).

4) Na skutek mechanicznej likwidacji ekstensywnych pastwisk nastąpi poważne ograniczenie specyficznych siedlisk, ważnych dla zachowania populacji kraski w Polsce. Należy liczyć się z tym, że krajowa populacja kraski, w trakcie budowy lub zaraz po oddaniu do użytku, któregoś z zaproponowanych tu wariantów obwodnicy, ulegnie całkowitemu wymarciu.

5) Tak jak wspomniano wcześniej kraska jest gatunkiem osłonowym (jednocześnie flagowym) dla wielu innych gatunków ptaków, ale także innych zwierząt kręgowych i bezkręgowych wyspecjalizowanych do życia w takich jak kraska siedliskach, które w związku z likwidacją ich siedlisk także na tym terenie ulegną unicestwieniu.

6) Projekt przebiegu trzech wariantów obwodnicy Ostrołęki zaproponowany przez firmę Multiconsult Polska sp. z o.o. robi wrażenie zaprojektowanego „zza biurka”. Przyglądając się szczegółowo przebiegowi poszczególnych wariantów planowanej obwodnicy, w odniesieniu do znajomości szczegółów geomorfologicznych terenu, przez które mają przebiegać, należy stwierdzić, że tak naprawdę mamy do czynienia tylko z jednym wariantem przebiegu obwodnicy. Zgodnie z opublikowaną mapą przebiegu wszystkich trzech wariantów, wariant pierwszy na długości ok. 6300 m (ok. 43%) ma oryginalny przebieg, wariant drugi na ok. 3100 m (ok. 23%), a wariant trzeci na długości ok. 7400 m (ok. 57%). Pozostałe

warianty to trochę „sztucznie” wygenerowane wersje przebiegu tej pierwszej trasy, według projektantów formalnie zaspakajające wymóg zaproponowania przebiegu obwodnicy w kilku wariantach.

7) Różnorodność biologiczna, ustalona na podstawie inwentaryzacji ornitologicznej, jest podobna w obrębie tras planowanych trzech wariantów obwodnicy Ostrołęki. Nie pozwala to na wskazanie wariantu, gdzie ewentualne wybudowanie obwodnicy i jej późniejsze funkcjonowanie będzie powodowało istotnie mniejsze straty przyrodnicze, niż dwa pozostałe warianty.

8) Należałoby rozważyć opracowanie innego (innych) wariantu obwodnicy, aby uniknąć poważnych problemów (konfliktów), o których wspomniano powyżej.

Piśmiennictwo:

Chylarecki P., Sikora A., Cenian Z., Chodkiewicz T. (red.) 2015. Monitoring ptaków lęgowych. Poradnik metodyczny. Wydanie 2. GIOŚ, Warszawa.